2017 ANTERIS Fundacja Pomocy Prawnej

Mediacje - warto skorzystać

/INSTRUKCJA/

Joanna Nowicka

Współfinansowano ze środków Powiatu Kartuskiego

Joanna Nowicka - radca prawny (nr wpisu WA - 4548), specjalizacja: prawo finansowe (w tym - finanse publiczne) oraz prawo gospodarcze (w tym - prawo antymonopolowe, prawo konkurencji i prawo Unii Europejskiej). Dyplomowany prawny konsultant projektów finansowanych ze środków unijnych.

Mediacje - na czym polegają i czy faktycznie warto z nich korzystać

Czy wiesz, że…

… nie każdy spór musi się skończyć w sądzie i że wiele konfliktów można rozwiązać za pomocą mediacji w postępowaniu pozasądowym?

Czy wiesz, że…

… postępowanie mediacyjne jest prostszą metodą rozwiązywania sporów, a do tego znacznie tańszą i szybszą?

Czy wiesz, że…

… mediacje można stosować we wszystkich sprawach, w których prawo dopuszcza zawarcie ugody? Dotyczy to między innymi spraw pracowniczych, spraw rodzinnych (w tym o rozwód, separację, ustalenie kontaktów z dzieckiem), działu spadku, zniesienia współwłasności, jak również spraw o zapłatę, czy wreszcie - spraw administracyjnych.

Jeśli interesuje Cię instytucja mediacji, to, jak przebiega, ile trwa, ile kosztuje i czy możesz zastosować tę metodę rozstrzygnięcia sporu we własnej sprawie, zapoznaj się z naszą *Instrukcją* !

MEDIACJE - WARTO SKORZYSTAĆ

Krok 1., czyli słów kilka o mediacji i roli mediatora…

Mediacja to w uproszczeniu dobrowolna próba doprowadzenia w drodze negocjacji do polubownego rozwiązania problemu (sporu) i zawarcia przez strony **ugody**. Wszystko to przy aktywnym uczestnictwie osoby trzeciej, czyli **mediatora**.

Mediator nie rozstrzyga sporu między stronami, jego rolą jest usprawnienie komunikacji pomiędzy uczestnikami mediacji oraz pomoc w wypracowaniu rozwiązania satysfakcjonującego obie strony. Mediator musi być neutralny i bezstronny, co oznacza, że nie może być związany z żadną ze stron sporu.

Mediację prowadzi się na podstawie **umowy o mediację** (gdzie strony określają przedmiot mediacji, osobę mediatora albo sposób wyboru mediatora) albo **postanowienia sądu** kierującego strony do mediacji.

Mediację prowadzi się przed wszczęciem postępowania, a za zgodą stron także w toku sprawy.

Pomoc w procedurze mediacji uzyskasz w licznych centrach mediacji i rozwiązywania sporów.

Ośrodki mediacyjne mogą tworzyć **organizacje pozarządowe** oraz **uczelnie**, podmioty te mogą także prowadzić listy mediatorów.

Spisy ośrodków mediacyjnych znajdziesz m.in. w siedzibach lub na stronach internetowych większości sądów okręgowych (zob. krok 4), np. tutaj: http://www.gdansk.so.gov.pl/mediacje/lista-mediatorow-w-sprawach-cywilnych .

Wykwalifikowani pracownicy ośrodków mediacyjnych dysponują wzorami umów o mediację i pomagają takie umowy zawierać.

Krok 2., czyli poznaj zalety mediacji …

Mediacje mogą być prowadzone w sprawach cywilnych/gospodarczych, w sprawach rodzinnych, w sprawach nieletnich, w sprawach karnych oraz - od 1 czerwca 2017 r. - w sprawach administracyjnych.

Mediacje są dopuszczalne we wszystkich sprawach, które można zakończyć ugodą sądową.

Przykładowo mediacja jest dopuszczalna w sprawie o alimenty, a nie jest możliwa w sprawie o ustalenie ojcostwa. W drodze mediacji można przeprowadzić dział spadku, jednak nie można stwierdzić nabycia spadku. Mediacja jest możliwa w sprawie o zapłatę, nie jest jednak dopuszczalna w postępowaniu nakazowym i upominawczym.

Inaczej będzie przebiegać postępowanie mediacyjne na przykład w sprawie cywilnej (gdzie występuje powód i pozwany), a inaczej w sprawie karnej (gdzie występuje pokrzywdzony i podejrzany/oskarżony), czy w sprawie nieletniego (gdzie występuje pokrzywdzony i nieletni sprawca).

Zalety mediacji to przede wszystkim:
- dobrowolność,
- odformalizowany charakter (w tym elastyczność co do miejsca i terminu),
- szybkość zakończenia sporu,
- mniejsze koszty (np. zawarcie ugody w toku postępowania sądowego skutkuje zwrotem trzech czwartych opłaty sądowej od pozwu),
- poufność postępowania.

W naszej *Instrukcji* omówimy postępowanie mediacyjne na przykładzie spraw **o rozwód i o separację.** Podstawą prawną są tutaj przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.).

Krok 3., czyli dowiedz się, jak przystąpić do mediacji…

Mediacje w sprawach o rozwód lub separację przeprowadza się na wniosek Twój i współmałżonka (stron), albo na podstawie decyzji sądu – zawsze za zgodą stron.

Pozew o rozwód złożony po 1 stycznia 2016 r. powinien zawierać informację, czy strony podjęły **próbę mediacji** lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a jeśli takich prób nie podjęto - wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia.

Co istotne - sprawa może zostać skierowana do mediacji nawet wtedy, gdy postępowania zostało zawieszone, jeśli tylko istnieje szansa na utrzymanie małżeństwa. Sprawa może zostać skierowana do mediacji także w kwestii pojednania stron.

Podczas trwania sprawy o rozwód lub o separację sąd może w każdej chwili skierować strony do mediacji, których celem będzie ugodowe załatwienie sporów dotyczących alimentów, zaspokojenia potrzeb rodziny, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi, jak również spraw majątkowych. Chodzi o sprawy, które będą rozstrzygane przez sąd w wyroku orzekającym rozwód lub separację.

Mediacje stosuje się także **po** rozwodzie (separacji) w kwestiach dotyczących:

- ustalenia zasad opieki nad dziećmi (w tym - szczegółowych zasad kontaktów dzieci z tym rodzicem, z którym nie mieszkają pod wspólnym dachem),
- ustalenia zasad kontaktów pomiędzy dziećmi i innymi członkami rodziny (na przykład z dziadkami, wujostwem itd.),
- uregulowania spraw alimentacyjnych oraz innych spraw finansowych lub majątkowych.

Krok 4., czyli wybór mediatora…

W sprawach rozwodowych (o separację), w których poza zwaśnionymi małżonkami uczestniczą także małoletnie dzieci, rola mediatora polega w dużej mierze na dbaniu o to, żeby potrzeby dzieci zostały jak najlepiej zaspokojone.

Jeśli skonfliktowani małżonkowie wspólnie nie wybiorą mediatora (zob. ramka), sąd kieruje ich do **stałego mediatora** posiadającego odpowiednie wykształcenie (z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa), jak również umiejętności praktyczne w prowadzeniu mediacji w sprawach rodzinnych.

Listy mediatorów, spisy ośrodków mediacyjnych oraz wykazy instytucji i osób godnych zaufania uprawnionych do przeprowadzania postępowań mediacyjnych w określonym zakresie są dostępne w siedzibach oraz na stronach internetowych **sądów okręgowych**.

Tutaj znajdziesz listę sądów okręgowych: https://bip.ms.gov.pl/pl/rejestry-i-ewidencje/lista-sadow-powszechnych/ . Na stronie danego Sądu Okręgowego należy poszukać zakładki „Mediacje” (przykładowy link do listy mediatorów: http://www.gdansk.so.gov.pl/lista-stalych-mediatorow).

Mediator jest bezstronny, ma za zadanie w taki sam sposób pomagać obu stronom konfliktu (w tym - ze szczególnym uwzględnieniem dobra małoletnich dzieci). Celem działań mediatora jest wypracowanie przez strony porozumienia jak najkorzystniejszego dla wszystkich (polubownego rozwiązania sporu). Może pomagać stronom wyrażać propozycje ugodowe, jak również wskazać sposoby rozwiązania sporu (nie są one wiążące dla stron).

Sąd może upoważnić mediatora do zapoznania się z aktami sprawy (ale tylko na zgodny wniosek zwaśnionych stron).

Postępowanie mediacyjne nie jest jawne. Wszyscy biorący udział w postępowaniu mediacyjnym (strony, mediator i inne osoby) są obowiązani do zachowania w tajemnicy

faktów, o których dowiedzieli się w trakcie mediacji. Strony mogą zwolnić mediatora i inne osoby z tego obowiązku.

Krok 5., czyli czas trwania i przebieg mediacji…

Jeśli zwaśnione strony do mediacji kieruje sąd, to wyznacza czas jej trwania na okres **do trzech miesięcy**. Termin ten może zostać przedłużony na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów, jeśli będzie to sprzyjać ugodowemu załatwieniu sprawy.

Czasu trwania mediacji nie wlicza się do czasu trwania postępowania sądowego.

Wszczęcie mediacji przez stronę następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji, z dołączonym dowodem doręczenia jego odpisu drugiej stronie.

Z przebiegu mediacji sporządza się protokół, w którym określa się miejsce i czas przeprowadzenia mediacji, a także imię, nazwisko (nazwę) i adresy stron, imię i nazwisko oraz adres mediatora, a ponadto wynik mediacji. Protokół podpisuje mediator, doręcza on stronom odpis protokołu.

Mediacja może zakończyć się zawarciem wspólnie wypracowanej ugody albo jej brakiem. Jeśli strony zawarły przed mediatorem **ugodę**, zamieszcza się ją - podpisaną przez strony - w protokole lub do protokołu załącza.

Krok 6., czyli skutki zawarcia ugody i jej zatwierdzenia przez sąd…

Zwaśnione strony mogą podpisać ugodę, czyli porozumienie małżonków, w której zostaną uregulowane kwestie przedstawione do mediacji w postanowieniu sądu - wszystkie, bądź tylko te, które strony chcą uregulować. W takiej sytuacji pozostałe kwestie rozstrzygnie sąd wyrokiem.

Strony mogą wystąpić do sądu z wnioskiem o zatwierdzenie zawartej przez nie ugody (w ramach mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację). Wówczas mediator składa protokół w sądzie, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy według właściwości ogólnej lub wyłącznej.

W razie skierowania przez sąd sprawy do mediacji mediator składa protokół w sądzie rozpoznającym sprawę.

Sąd na wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Jeśli ugoda podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ją przez nadanie jej klauzuli wykonalności.

Sąd może odmówić nadania klauzuli wykonalności albo zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem (w całości lub części). Jednak tylko wtedy, gdy ugoda:

- jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo
- zmierza do obejścia prawa, a także gdy
- jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności.

Ugoda zawarta przed mediatorem po jej zatwierdzeniu przez sąd ma **moc prawną** ugody zawartej przed sądem.

Ugoda zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest **tytułem wykonawczym**.

Sąd uwzględnia porozumienie małżonków wynikające z ugody mediacyjnej w wyroku orzekającym rozwód lub separację.

Na przykład w ramach ugody (porozumienia) pomiędzy rozwodzącymi się rodzicami małoletniego dziecka może powstać szczegółowy plan opieki rodzicielskiej i zasad jej sprawowania po rozwodzie (w tym - kalendarz spotkań rodzica z dzieckiem, określenie potrzeb dziecka oraz zasad ich finansowania).

Krok 7., czyli ile to kosztuje…

Mediatorowi przysługuje **wynagrodzenie** oraz **zwrot wydatków**. Zasada ta obowiązuje niezależnie od tego, czy mediacje są prowadzone na wniosek stron, czy z inicjatywy sądu, ani od tego, jaki skutek odniosły.

Do zapłaty wynagrodzenia zobowiązane są strony.

Co istotne - postępowanie może być prowadzone bez wynagrodzenia, jeśli mediator wyrazi na to zgodę przed przystąpieniem do mediacji.

W przypadku sprawy rozwodowej (o separację) wysokość wynagrodzenia mediatora określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 921). Stawki z rozporządzenia dotyczą wynagrodzenia mediatora za prowadzenie postępowania mediacyjnego wszczętego na podstawie skierowania sądu.

I tak:

1. W sprawach o prawa majątkowe wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu, jednak nie mniej niż 150 zł i nie więcej niż 2000 zł za całość postępowania mediacyjnego.
2. W sprawach o prawa majątkowe, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, oraz w sprawach o prawa niemajątkowe wynagrodzenie mediatora za prowadzenie postępowania mediacyjnego wynosi za pierwsze posiedzenie 150 zł, a za każde kolejne - 100 zł, łącznie nie więcej niż 450 zł.

Mediatorowi przysługuje ponadto **zwrot** udokumentowanych i niezbędnych **wydatków** na pokrycie kosztów:

- przejazdów (rozliczanych na zasadach takich, jak podróże służbowe w sferze budżetowej),

- wynajmu pomieszczenia niezbędnego do przeprowadzenia posiedzenia mediacyjnego - nie więcej niż 70 zł za jedno posiedzenie,
- korespondencji - w wysokości nieprzekraczającej 30 zł.

Jeśli strony nie przystąpią do mediacji, mediatorowi przysługuje zwrot poniesionych wydatków w wysokości nieprzekraczającej 70 zł.

Dodatkowe **„zachęty" do korzystania z mediacji** uregulowano także w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.).

I tak:

- koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd podlegają zaliczeniu do kosztów sądowych,
- określono opłatę stałą w wysokości 40 zł za wniosek o przeprowadzenie postępowania pojednawczego w sprawach o prawa majątkowe, gdy wartość przedmiotu sporu nie przekracza 10 000 zł (powyżej tej kwoty opłata stała wynosi 300 zł w sprawach o prawa niemajątkowe lub prawa majątkowe),
- zwraca się z urzędu całą uiszczoną opłatę od pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli postępowanie zakończyło się zawarciem ugody przed rozpoczęciem rozprawy przed sądem pierwszej instancji,
- zwraca się z urzędu trzy czwarte uiszczonej opłaty od pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli w toku postępowania sądowego zawarto ugodę przed mediatorem po rozpoczęciu rozprawy,
- zwraca się z urzędu połowę uiszczonej opłaty od pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli postępowanie w pierwszej instancji zakończyło się zawarciem ugody sądowej po rozpoczęciu rozprawy, jak i pisma wszczynającego postępowanie w drugiej instancji, w której sprawa zakończyła się zawarciem ugody sądowej,
- nie pobiera się opłaty od wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem w wyniku prowadzenia mediacji na podstawie umowy o mediację.

Krok 8., czyli o czym jeszcze warto pamiętać…

W mediacjach to strony, a nie mediator, podejmują kluczowe decyzje, a spór uda się rozwiązać tylko wtedy, gdy zwaśnieni małżonkowie mimo konfliktu będą dążyli do zawarcia porozumienia (w tym - przez wzgląd na dobro dzieci).

Mediacja ma miejsce tylko wtedy, gdy obie strony wyrażają na nią zgodę.

Warunki ugody wypracowane w trakcie mediacji nie mają mocy prawnej, dopóki nie zostanie spisana (i podpisana) przez strony wiążąca umowa.